

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2MCdo/2/2015
Identifikačné číslo spisu:	8111209751
Dátum vydania rozhodnutia:	29.02.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:8111209751.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Jozefa Kolcuna a sudcov JUDr. Viery Petrikovej a JUDr. Márie Trubanovej, PhD., v právnej veci žalobcu Prvá stavebná sporiteľňa, a.s., so sídlom v Bratislave, Bajkalská 30, zastúpeného AK HAVLÁT & PARTNERS, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Rudnayovo námestie č. 1, proti žalovaným 1/ M. naposledy bývajúcemu v K., 2/ Z. naposledy bývajúcej v K., obaja zastúpení opatrovníčkou M., súdnou tajomníčkou Okresného súdu Vranov nad Topľou a 3/ V. E., bývajúcemu v H., zastúpenému JUDr. Vladimírom Janočkom, advokátom so sídlom v Košiciach, Mlynská 1, o zaplatenie 5 774 eur s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 14 C 177/2011, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 19. novembra 2013 sp. zn. 6 Co 2/2013 a rozsudku Okresného súdu Prešov z 26. septembra 2012 č. k. 14 C 177/2011-67, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie z a m i e t a.

Žalovaným nepriznáva náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní.

Odôvodnenie

Okresný súd Prešov rozsudkom z 26. septembra 2012 č. k. 14 C 177/2011-67 zastavil konanie v časti o zaplatenie 3,79 %-tného ročného úroku z omeškania zo sumy 4 678,83 € od 2. júna 2009. Žalovaným 1/ až 3/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 2 189,04 € spolu s 9 %-tným ročným úrokom z omeškania od 6. júna 2009 do zaplatenia, tak že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť ostatných žalovaných. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že žalobca a žalovaní v 1/ a 2/ uzatvorili 16. júla 2004 zmluvu o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere, na základe ktorej žalobca žalovaným 1/ a 2/ poskytol mimoriadny medziúver vo výške 6 638,78 € a žalovaný 3/ ručením na seba prevzal povinnosť uspokojiť pohľadávku žalobcu, ak ju neuspokojia žalovaní 1/ a 2/. Z dôvodu podstatného porušenia zmluvnej povinnosti žalovanými 1/ a 2/ omeškaním v splácaní, odstúpil žalobca listom z 26. mája 2009 od zmluvy o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere. Súd prvého stupňa konštatoval, že ide o typovú spotrebiteľskú zmluvu a preto je potrebné na ňu aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka. Poznamenal, že pokiaľ si teda zmluvné strany dojednali úrok z omeškania,

ktorý je síce v súlade s § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, ale presahuje úrok z omeškania prípustný podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, takéto dojednanie úroku z omeškania nad výšku prípustnú podľa predpisov Občianskeho zákonníka predstavuje neprijateľnú a absolútne neplatnú podmienku spotrebiteľskej zmluvy. Súd prvého stupňa uviedol, že žalobca sa sám rozhodol pre odstúpenie od zmluvy, aj keď existujú iné inštitúty súkromného práva, ktoré nerušia zmluvu od začiatku, ale zachovávajú jej platnosť. Ustanovenie zmluvy o odstúpení obsiahnuté v čl. VII. označil za neurčité a tým aj neplatné. Vzhľadom na zrušenie zmluvy v dôsledku odstúpenia žalobcu podľa § 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uložil súd prvého stupňa žalovaným povinnosť vrátiť žalobcovi sumu 2 189,04 €, teda rozdiel súm nesplateného úveru a uhradenej časti, a v prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 O.s.p. Proti zamietavému výroku podal žalobca odvolanie.

Krajský súd v Prešove rozsudkom z 19. novembra 2013 sp. zn. 6 Co 2/2013 potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti a vo výroku o trovách konania. Náhradu trov odvolacieho konania žalovaným nepriznal. Zároveň pripustil dovolanie na dovolaciu otázku, či všeobecne záväzné právne predpisy určené na ochranu spotrebiteľa dopadajú aj na vzťahy o zabezpečení pohľadávky vzniknutej zo spotrebiteľskej zmluvy. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa vyvodil zo skutkových záverov správne právne závery. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku odvolací súd poznamenal, že za stavu dualistickej právnej úpravy (dvojaká právna úprava rovnakých inštitútov súkromného práva) je plošné vylúčenie občianskoprávnej úpravy inštitútov súkromného práva a naopak paušalizovanie obchodného práva typického predovšetkým pre podnikateľskú sféru nenáležité. Úver ako absolútny obchod a ani dôvodnosť aplikácie Obchodného zákonníka nijako nepoprel, pripomenul však, že prednosť majú osobitné ustanovenia právneho poriadku, ktoré sú súčasťou špeciálnej právnej úpravy v oblasti spotrebiteľského práva, vrátane § 52 až 54 Občianskeho zákonníka. Uviedol, že o tom, že ide o spotrebiteľskú zmluvu neboli žiadne pochybnosti a v konečnom dôsledku tomu zodpovedá aj definícia spotrebiteľskej zmluvy, za ktorú sa považuje každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ak ju uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Poznamenal, že paušálne uprednostnenie Obchodného zákonníka by malo na spotrebiteľov nepriaznivé následky hraničiace až s neprípustnosťou k občianskym právam, ktoré priznáva Občiansky zákonník na rozdiel od Obchodného zákonníka. Odvolací súd sa stotožnil so súdom prvého stupňa o nejasnosti zmluvnej podmienky o odstúpení, ktorá predpokladá zúčtovanie poplatkov bez ich konkretizácie a uviedol, že dodatočné vysvetlenie podstaty poplatkov neodstraňuje nedostatok určitosti tejto zmluvnej podmienky. Ďalej uviedol, že už pred spresnením úpravy v § 369 Obchodného zákonníka prevažovali názory, že na spotrebiteľské veci majú dopadať ustanovenia o úrokoch z omeškania upravené v § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Poukázal na to, že § 5 zákona č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch, ktorý bol nahradený zákonom č. 129/2010 Z.z., v súvislosti s odstúpením od zmluvy odkazuje na § 48 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd preto odmietol názor žalobcu, podľa ktorého na predmetnú spotrebiteľskú vec v časti o vadnosti právneho úkonu nedopadá právna úprava občianskeho práva, ale obchodného. Poznamenal, že prvostupňový súd rozhodol vo výroku vecne správne, ak žalobcovi priznal len nesplatenú časť úverových prostriedkov a taktiež sa stotožnil aj s dôvodmi priznania úrokov z omeškania od 6. júna 2009 vzhľadom na uplynutie lehoty na plnenie k 5. júnu 2009. Na záver uviedol, že žalobca navrhol pripustiť dovolanie. Podľa názoru žalobcu sa na ručiteľa nevzťahujú normy spotrebiteľského práva. Odvolací súd nepovažoval otázku favorizovania Občianskeho zákonníka v dualistickom režime za zásadnú právnu otázku avšak vzhľadom na názor žalobcu mal za to, aby predmetom rozhodovania dovolacieho súdu bola otázka, či a do akej miery dopadajú na zabezpečovacie inštitúty normy spotrebiteľského práva. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) na základe podnetu žalobcu napadol rozsudok súdu prvého stupňa a rozsudok odvolacieho súdu v časti, v ktorej bola v prevyšujúcej časti zamietnutá žaloba a vo výroku o náhrade trov konania, mimoriadnym dovolaním, v ktorom navrhol tieto rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Súdom vytkol, že nesprávne posúdili charakter právneho vzťahu založeného zmluvou o úvere. Právny vzťah, z ktorého je vyvodzovaný žalobou uplatnený nárok, posudzovali totiž nesprávne podľa ustanovení

Občianskeho zákonníka. Prehliadli, že zmluva o úvere je absolútny obchodný záväzkový vzťah (§ 261 ods. 6 písm. d/ Obchodného zákonníka), na ktorý treba aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka bez ohľadu na to, kto sú účastníci tohto právneho vzťahu. Žiadne zákonné ustanovenie zabezpečujúce ochranu spotrebiteľa a to ani § 54 Občianskeho zákonníka nezakladá možnosť voľby toho právneho režimu, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší. To, čo je predmetom posúdenia v rámci ochrany spotrebiteľa, sú zmluvné podmienky, a nie režim právneho vzťahu. Poznamenal, že zmluvnou podmienkou nemožno rozumieť aj zákonnú úpravu obsiahnutú v Obchodnom zákonníku, týkajúcu sa premlčania. Za správny nepovažoval ani výklad § 54 Občianskeho zákonníka s poukazom na pochybnosť o obsahu spotrebiteľskej zmluvy a použití výkladu, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší v tom smere, že za priaznivejšiu právnu situáciu sa bude považovať právna úprava podľa Občianskeho zákonníka. V ďalšej časti mimoriadneho dovolania generálny prokurátor konštatoval, že súdy obidvoch stupňov napadnuté rozsudky založili na nesprávnej aplikácii ustanovení Občianskeho zákonníka i keď právna úprava odstúpenia od zmluvy je obsiahnutá v Obchodnom zákonníku. V dôsledku toho sú tieto rozsudky v rozpore s platným právom.

Žalovaný 3/ sa k mimoriadnemu dovolaniu písomne nevyjadril.

Opatrovníčka žalovaných 1/ a 2/ uviedla, že vec ponecháva na rozhodnutie súdu.

Žalobca navrhol mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba zamietnuť.

V prvom rade treba uviesť, že mimoriadne dovolanie voči právoplatnému súdnemu rozhodnutiu možno považovať za prípustné.

Dovolací súd sa pri hodnotení tejto zásadnej otázky opieral o nasledujúce právne úvahy.

Posudzovanie prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky už dlhší čas významne rezonuje v súdnej judikatúre aj v právnej vede a je spojená s odchýlnymi právnymi názormi. V praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa spravidla tento mimoriadny opravný prostriedok rešpektoval ako účinný prostriedok nápravy tých pochybení, ktoré zákonodarcia taxatívnym spôsobom pomenoval v ustanovení § 243e Občianskeho súdneho poriadku. Podmienky pre jeho uplatnenie určovalo i zjednocujúce stanovisko Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR pod č. Rc 36/2008. Tento procesný inštitút akceptoval aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Ako príklad možno uviesť jeho nález sp. zn. I. ÚS 118/2013 z 22. januára 2014, ktorým bolo vyslovené porušenie práva sťažovateľky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 M Cdo 2/2011 o zamietnutí mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Navyše inštitút mimoriadneho dovolania má mať naďalej svoje nenahraditeľné miesto v civilnom konaní, keďže oba schválené vládne návrhy zákonov - Civilný sporový poriadok (vid' ustanovenie § 458 ods. 1, ods. 2) ako aj Civilný nesporný poriadok (vid' ustanovenie § 78 ods. 1, ods. 2) ho znovu upravujú. Z dôvodovej správy týchto nových kódexov vyplýva, že jeho legislatívna modifikácia vychádza zo štrasburskej judikatúry.

Ani Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach z 9. júna 2015 vo veciach DRAFT-OVA, a.s. v. Slovenská republika (sťažnosť č. 72493/10), PSMA, spol. s.r.o. v. Slovenská republika (sťažnosť č. 42533/11) a COMPCAR, s.r.o. (sťažnosť č. 25132/13) expressis verbis nevylúčil možnosť kasácie právoplatného súdneho rozhodnutia v mimoriadnom opravnom konaní.

Podľa všeobecných zásad (napr. bod 77 rozsudku vo veci DRAFT-OVA, a.s. v. Slovenská republika),

ktoré tento medzinárodný súd zosumarizoval, platí, že „jedným zo základných aspektov právnych princípov je princíp právnej istoty, ktorý okrem iného požaduje, aby sa právoplatné a definitívne rozhodnutia súdov nespochybňovali. Tento princíp neumožňuje žiadnej zo strán pokúšať sa o obnovenie konania len preto, aby dosiahla opätovné konanie pred súdom a iné rozhodnutie. Samotná možnosť existencie dvoch názorov na vec nie je dôvodom pre opätovné konanie. Odklonenie od tejto zásady je odôvodnené, len ak existujú okolnosti zásadného a závažného charakteru. Právomoc súdov vyššej inštancie rušiť alebo meniť právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie by sa mala realizovať s cieľom nápravy zásadných pochybení. Táto právomoc sa musí uplatňovať tak, aby udržiavala v maximálnej možnej miere spravodlivú rovnováhu medzi záujmami jednotlivca a nutnosťou zabezpečovať účinnosť justičného systému. Medzi dôležité okolnosti, ktoré v tejto súvislosti treba brať do úvahy, patrí najmä účinok obnoveného konania a nasledujúceho konania na situáciu sťažovateľa a otázky, či k obnoveniu konania došlo na žiadosť samotného sťažovateľa; dôvody, na základe ktorých vnútroštátne orgány zvrátili rozsudok v prípade sťažovateľa; súlad daného konania s procesnými požiadavkami vnútroštátneho práva; existencia a fungovanie procesných záruk v rámci vnútroštátneho právneho systému, ktoré majú predchádzať zneužívaniu konania vnútroštátnymi orgánmi; a ďalšie okolnosti prípadu. Okrem toho musí preskúmanie obsahovať všetky procesné záruky čl. 6 ods. 1 a musí zaručovať celkovú spravodlivosť konania. Súd pri používaní pojmu „zásadné pochybenie“ v mnohých prípadoch zdôrazňoval, že samotné konštatovanie, že vyšetrovanie v sťažovateľovom prípade bolo „neúplné a zaujaté“, alebo viedlo k „chybnému“ oslobodeniu spod obžaloby, nemôže samo osebe - za neprítomnosti súdnych pochybení alebo závažného porušenia súdneho konania, zneužitia právomoci, zjavných chýb pri uplatňovaní hmotného práva alebo iných závažných dôvodov vyplývajúcich zo záujmov justície - indikovať prítomnosť zásadného defektu v predchádzajúcich konaniach...“.

Európsky súd pre ľudské práva teda uplatňovaním vymenovaných princípov vždy v každej posudzovanej veci osobitne skúma, či existujú okolnosti podstatného a závažného charakteru, ktoré by odôvodňovali odklon od zásady, že ak súdy právoplatne rozhodli, ich rozhodnutie by nemalo byť spochybňované (napr. bod 81 vyššie citovaného rozsudku EŠLP).

Možno uzavrieť, že podľa štrasburskej judikatúry zrušenie právoplatného rozhodnutia v mimoriadnom opravnom konaní prichádza do úvahy, avšak iba za účelom nápravy fundamentálnych nedostatkov vo výkone spravodlivosti. Nadriadené súdy smú tak využívať svoju prieskumnú právomoc len k oprave skutkových a právnych omylov a justičných omylov, nie k novému prejednaniu veci.

Skutočnosť, či existujú podstatné a presvedčivé argumenty, ktoré by odôvodňovali zásah do právnej istoty účastníka konania prostredníctvom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky, je tak vždy nevyhnutným atribútom individuálneho posúdenia každého prípadu.

Dovolaciemu súdu je známy aj obsah uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. PLz. ÚS 3/2015-22 z 18. marca 2015, ktorým, dodržiavajúc zásadu jednotnosti súdneho rozhodnutia, zjednotil rozdielne právne názory svojich senátov na povinnosť účastníka konania využiť všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky pred samotným podaním podnetu generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky na podanie mimoriadneho dovolania.

Dovolaciemu súdu je rovnako známy aj obsah spoločného stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015, ktoré bolo prijaté v nasledujúcom znení: Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky viazaný. Napriek tomu, že nejde o formálnu záväznosť (v súlade s ustanovením § 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu SR a o konaní pred ním sú uznesením jeho pléna výlučne viazané všetky tu pôsobiace

senáty), ide o faktickú záväznosť, čiže o tzv. „precedens de facto“.

Kardinálnu otázku spojenú s aplikáciou vyššie citovaného uznesenia pléna Ústavného súdu a spoločného stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky však predstavujú ich intertemporálne dopady na aktuálnu rozhodovaciu činnosť najvyššieho súdu. Generálny prokurátor Slovenskej republiky postupujúc podľa zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu č. 36/2008 podal do doby konfirmácie názoru Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky viacero mimoriadnych dovolaní bez akýchkoľvek obmedzujúcich podmienok.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom náleze zo 6. februára 2008 sp. zn. PL. ÚS 10/04 konštatoval, že sa hlási k modernej európskej konštitucionalistike, ku ktorej patrí ochrana legitímneho očakávania (*legitimate expectation*, *der Vertrauensschutz*). Už z pomenovania legitímne očakávanie vyplýva, že účelom tohto princípu je ochrana súkromných osôb pred nepredvídateľným mocenským zásahom do ich právnej situácie, na vyústenie ktorej do určitého výsledku sa spoliehali. Legitímne očakávanie je užšou kategóriou ako právna istota. Štát, aj keď nekoná retroaktívne alebo nezasiahne do nadobudnutých práv, môže vertikálnym mocenským zásahom, napríklad náhlou zmenou pravidiel, na ktoré sa súkromné osoby spoliehali a ktoré spravidla súvisia s ľudským právom, porušiť legitímne očakávanie ako princíp právneho štátu.

V ústavnom poriadku Slovenskej republiky platí zásada, podľa ktorej ten, kto konal, resp. postupoval na základe dôvery v platný a účinný právny predpis (jeho noriem), nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný spätným pôsobením právneho predpisu alebo niektorého jeho ustanovenia (PL. ÚS 36/95).

Vo všeobecnosti by malo platiť, že zjednocujúce stanovisko pôsobí nielen do budúcnosti, ako je to pri zrušení protiústavných právnych predpisoch, ale nový právny názor je aplikovateľný na všetky pred súdmi prebiehajúce konania (primerane § 154 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd skúmal, či táto premisa platí bezvýhradne aj na vzniknutú procesnú situáciu, t. j. na rozhodovanie o mimoriadnych dovolaniach generálneho prokurátora podaných do nastúpenia faktických účinkov zjednocujúceho stanoviska Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

V tejto súvislosti treba v prvom rade zdôrazniť, že materiálny právny štát stojí mimo iného na dôvere občanov v právo a právny poriadok. Podmienkou takejto dôvery je stabilita právneho poriadku a dostatočná miera právnej istoty občanov. Stabilita právneho poriadku a právna istota je ovplyvňovaná nielen legislatívnou činnosťou štátu (tvorbou práva), ale tiež činnosťou štátnych orgánov aplikujúcich právo. Nemožno opomenúť, že k nej patrí aj súdna judikatúra. Práve ochrana oprávnenej dôvery občanov v právo, ktoré tu predstavoval ustálený výklad právnej normy vo forme stanoviska Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, by mala byť pre podané mimoriadne dovolania pred novým právnym záverom Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prioritná. Možno mať tak za to, že sú tu dané špecifiká výnimočnej situácie, ktorá je založená intenzívnejším záujmom na ochrane legitímnych očakávaní adresátov na riadnom prejednaní mimoriadneho opravného prostriedku. Generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktorý podal mimoriadne dovolanie na podnet účastníka konania, využil svoje procesné oprávnenie v súlade s dlhoročne zaužívanou právnou praxou sledujúcou ochranu práv účastníka konania. Ak teda generálny prokurátor Slovenskej republiky už podal mimoriadne dovolanie, ide o využitie jeho práv v takej intenzite, že jeho prípadné odmietnutie len s poukazom na prelom rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu vyvolaný zjednocujúcim názorom Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, by znamenal prílišnú tvrdosť retrospektívy nového právneho názoru. Ani od generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ako prostredníka jedného z účastníkov konania na mimoriadne opravné konanie, nemožno očakávať, aby v prípade reálneho využitia svojho mimoriadneho oprávnenia v „tolerantnom právnom prostredí“, mohol odhadovať budúci názorový vývoj Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v otázke výkladu jeho zákonných predpokladov.

Odmietnutie podaného mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky len s poukazom na reštrikcie dané uznesením pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky a spoločným

stanoviskom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky by podľa dovolacieho súdu znamenalo neprimerane tvrdý zásah do práv účastníka konania, ktorý neuplatnil včas riadny, resp. tu iný mimoriadny opravný prostriedok, lebo spoliehajúc sa na bežnú súdnu prax priamo inicioval u generálneho prokurátora podanie mimoriadneho dovolania.

Dovolací súd tak v intenciách vyššie uvedeného a podľa kritérií poskytnutých štrasburskou judikatúrou skúmal, či je prítomné v konaní okresného, resp. krajského súdu, také pochybenie, ktoré možno označiť za elementárne porušenie základných práv a slobôd. Ústavný súd Slovenskej republiky považuje za napríklad také prípady nesprávnej aplikácie jednoduchého práva, ktoré sú späté s konkurenciou jednotlivých noriem, príp. s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov.

Pred touto právnou analýzou je nevyhnutné uviesť, že dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania, ale aj dôvodmi uplatnenými v mimoriadnom dovolaní. Obligatórne (§ 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými § 237 ods. 1 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Napriek tomu, že účastník konania nevyužil možnosť podania dovolania, ako to vyžaduje stanovisko Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015 publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod Rc 94/2015, najvyšší súd pristúpil k vecnému preskúmaniu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora. Viedli ho k tomu dôvody, pre ktoré bol mimoriadny opravný prostriedok podaný. Generálny prokurátor sa totiž nedomáhal kasácie napadnutého rozhodnutia z dôvodov tzv. zmätočnosti uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 O.s.p., kedy má samotný účastník konania k dispozícii úspešné podanie dovolania a to aj v prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesne neprípustné. V danom prípade bolo predmetom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora však nesprávne právne posúdenie veci podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Na takejto právnej argumentácii nemohlo byť účinne založené dovolanie účastníka konania, keďže dovolanie z týchto dôvodov nie je prípustné. Za takejto procesnej situácie by bolo nekorektné vyžadovať od účastníka konania formálne uplatnenie dovolania pre neprítomné tzv. dôvody zmätočnosti, čiže vopred odsúdeného na neúspešnosť. V opačnom prípade by sa mimoriadne opravné konanie stalo rýdzou formalistickým, pretože mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora by muselo vždy procesne predchádzať konanie o dovolaní.

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iných väd konania majúcich za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 O.s.p.) prihliada najvyšší súd nielen v konaní o dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.), ale aj v konaní o mimoriadnom dovolaní (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) bez zreteľa na to, či boli alebo neboli v tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uplatnené. Procesné vady konania v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ a b/ O.s.p. neboli v mimoriadnom dovolaní uplatnené a v konaní o tomto opravnom prostriedku ani nevyšli najavo. Generálny prokurátor namieta, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho však interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Z napadnutých rozhodnutí vyplýva názor súdov, podľa ktorého „spotrebiteľský charakter“ zmluvy o úvere predurčuje aplikáciu ustanovení Občianskeho zákonníka nielen na ochranu spotrebiteľa pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami, ale aj na posúdenie odstúpenia od zmluvy (i keď podľa Obchodného zákonníka ide o absolútny obchod). Generálny prokurátor zastáva opačný názor a

zdôrazňuje, že predmetom posúdenia v rámci ochrany spotrebiteľa, sú zmluvné podmienky a nie režim právneho vzťahu. Vychádzajúc z charakteru zmluvy o úvere uzatvorenej podľa § 497 až § 507 Obchodného zákonníka generálny prokurátor konštatuje, že napriek „spotrebiteľskému charakteru“ úverovou zmluvou založeného vzťahu treba odstúpenie od zmluvy posudzovať podľa Obchodného zákonníka.

V súvislosti s posudzovaním odstúpenia od zmluvy, vychádzal súd prvého stupňa z názoru, že zmluva o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere je zmluvou spotrebiteľskou a právny vzťah založený medzi účastníkmi konania je vzťah občiansko - právny. Odvolací súd dospel k rovnakému názoru. V mimoriadnom dovolaní generálny prokurátor konštatoval, že záväzkové vzťahy z uvedených zmlúv majú vždy charakter absolútnych obchodov a budú podliehať režimu Obchodného zákonníka.

Preskúmaním napadnutých rozhodnutí dospel najvyšší súd k záveru, že ich zrušením by sa nedosiahol účel mimoriadneho dovolania. Pri zaujímaní tohto záveru vychádzal najvyšší súd z nasledovného:

Podľa § 261 ods. 6 písm. d/ Obchodného zákonníka touto časťou zákona sa spravujú bez ohľadu na povahu účastníkov záväzkové vzťahy zo zmluvy o predaji podniku alebo jeho častí (§ 476), zmluvy o úvere (§ 497), zmluvy o kontrolnej činnosti (§ 591), zasielateľskej zmluvy (§ 601), zmluvy o prevádzke dopravného prostriedku (§ 638), zmluvy o tichom spoločenstve (§ 673), zmluvy o otvorení akreditívu (§ 682), zmluvy o inkase (§ 692), zmluvy o bankovom uložení vecí (§ 700), zmluvy o bežnom účte (§ 708) a zmluvy o vkladovom účte (§ 716).

Podľa § 344 Obchodného zákonníka od zmluvy možno odstúpiť iba v prípadoch, ktoré ustanovuje zmluva alebo tento alebo iný zákon.

Podľa § 349 ods. 1 Obchodného zákonníka odstúpením od zmluvy zmluva zaniká, keď v súlade s týmto zákonom prejav vôle oprávnenej strany odstúpiť od zmluvy je doručený druhej strane; po tejto dobe nemožno účinky odstúpenia od zmluvy odvolať alebo meniť bez súhlasu druhej strany.

Podľa § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka odstúpením od zmluvy zanikajú všetky práva a povinnosti strán zo zmluvy. Odstúpenie od zmluvy sa však nedotýka nároku na náhradu škody vzniknutej porušením zmluvy, ani zmluvných ustanovení týkajúcich sa voľby práva alebo voľby tohto zákona podľa § 262, riešenia sporov medzi zmluvnými stranami a iných ustanovení, ktoré podľa prejavenej vôle strán alebo vzhľadom na svoju povahu majú trvať aj po ukončení zmluvy. Podľa § 351 ods. 2 Obchodného zákonníka strana, ktorej pred odstúpením od zmluvy poskytla plnenie druhá strana, toto plnenie vráti; pri peňažnom záväzku spolu s úrokmi vo výške dojednanej v zmluve pre tento prípad, inak ustanovenej podľa § 502. Ak vracia plnenie strana, ktorá odstúpila od zmluvy, má nárok na úhradu nákladov s tým spojených.

Podľa § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto alebo v inom zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté. Podľa § 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak.

Podľa § 457 Občianskeho zákonníka, ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

Podľa § 387 ods. 1 Obchodného zákonníka právo sa premlčí uplynutím premlčacej doby ustanovenej zákonom.

Podľa § 397 ods. 1 Obchodného zákonníka ak zákon neustanovuje pre jednotlivé práva inak, je premlčacia doba štyri roky.

Podľa § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa právo premlčí, ak sa nevykonalo v dobe v tomto zákone

ustanovenej (§ 101 až 110). Na premlčanie súd prihliadne len na námietku dlžníka. Ak sa dlžník premlčania dovoľá, nemožno premlčané právo veriteľovi priznať.

Podľa § 101 Občianskeho zákonníka pokiaľ nie je v ďalších ustanoveniach uvedené inak, premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.

Podľa ustanovenia § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa (ktoré nadobudlo účinnosť 1. mája 2014) orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy prihliada aj bez návrhu na nemožnosť uplatnenia práva, na oslabenie nároku predávajúceho voči spotrebiteľovi, vrátane jeho premlčania alebo na inú zákonnú prekážku alebo zákonný dôvod, ktoré bránia uplatniť alebo priznať plnenie predávajúceho voči spotrebiteľovi, aj keď by inak bolo potrebné, aby sa spotrebiteľ týchto skutočností dovoľával.

Podľa § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka (v znení účinnom od 1. mája 2014) ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách, ako aj všetky iné ustanovenia upravujúce právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, použijú sa vždy, ak je to na prospech zmluvnej strany, ktorá je spotrebiteľom. Odlišné zmluvné dojednania alebo dohody, ktorých obsahom alebo účelom je obchádzanie tohto ustanovenia, sú neplatné. Na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva.

V nadväznosti na citáciu vyššie uvedených ustanovení najvyšší súd poukazuje na základný zmysel a účel dovolania a mimoriadneho dovolania, ktorým je dosiahnuť preskúmanie právoplatného rozhodnutia vtedy, keď to zákon umožňuje, a v prípade, že v procese jeho preskúmania sa zistia zákonom stanovené dôvody pre zrušenie napadnutého rozhodnutia, dosiahnuť tiež zrušenie rozhodnutia, proti ktorému bol podaný tento mimoriadny opravný prostriedok (§ 243b ods. 2 O.s.p., resp. § 243b ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Zrušenie rozhodnutia napadnutého dovolaním alebo mimoriadnym dovolaním nesmie byť však nikdy samouúčelné a vždy musí viesť k vytvoreniu stavu, v ktorom bude možné odstrániť nesprávnosť procesného alebo hmotnoprávneho charakteru, ktorá bola dôvodom pre kasačné rozhodnutie najvyššieho súdu a nahradiť zrušené (nesprávne, nezákonné) rozhodnutie novým, zodpovedajúcim zákonu. Pokiaľ je však už pri preskúmaní napadnutého rozhodnutia zrejmé, že (napríklad v dôsledku zmeny v právnom poriadku, ku ktorej medzičasom došlo) bude súd, ktorému sa vec po zrušení jeho rozhodnutia má vrátiť na ďalšie konanie, musieť rozhodnúť rovnako ako v zrušovanom rozhodnutí, lebo iné rozhodnutie mu platný právny stav ani neumožní (t. j. ak súd po vrátení veci nebude môcť postupovať alebo rozhodnúť inak, ako pred zrušením jeho rozhodnutia), nemá kasačné rozhodnutie najvyššieho súdu opodstatnenie.

V preskúmanom prípade je - aj bez vyriešenia otázky, či je opodstatnená námietka generálneho prokurátora o tom, že odstúpenie od zmluvy malo byť posudzované podľa ustanovení Obchodného (a nie Občianskeho) zákonníka - zrejmé, že ak by najvyšší súd zrušil mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, musel by prvostupňový súd vziať na zreteľ § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, pričom by ako „orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy“ bol povinný prihliadnuť na zákonný dôvod, ktorý bráni priznať plnenie požadované žalobou. Mal by tiež zohľadniť § 52 ods. 2 vetu tretiu Občianskeho zákonníka, podľa ktorého na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva. Obe tieto ustanovenia nadobudli účinnosť 1. mája 2014 a právne predpisy, ktorých súčasťou sú, nemajú prechodné ustanovenia. To znamená, že od ich účinnosti sa vzťahujú aj na právne vzťahy založené pred týmto dňom.

Z vyššie citovaných ustanovení vyplýva, že v prípade zrušenia rozsudkov napadnutých mimoriadnym dovolaním by súd prvého stupňa (opäť) posudzoval odstúpenie od zmluvy podľa ustanovení

Občianskeho zákonníka, v dôsledku čoho by rozhodol tak, ako v rozsudku, ktoré generálny prokurátor navrhuje zrušiť.

Z týchto dôvodov najvyšší súd mimoriadne dovolanie zamietol (§ 243i O.s.p. v spojení s § 243b ods. 1 O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie žalobca.

Žalovaní 1/ až 3/ nepodali návrh na priznanie náhrady trov konania o mimoriadnom dovolaní; najvyšší súd im vzhľadom na to nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.